

KUR'AN'DA GEÇEN KALP KAVRAMININ ANLAŞILMASINDA İZOLE SİSTEMİN ÖNEMİ

Menderes BİLGİLİ-Ömer YAVUZ*

Özet

Kur'an'da bahsedilen kalbin fizikî sistemimize (evren) ait bir yapısı yoktur. Aksini ispatlayamayışımız onun sistemimizin herhangi bir bileşeninden meydana gelmediğini gösterir. Ancak varlığı fonksiyonel bağlamda kişi tarafından öznel deneyimle anlaşılan kalp konusunda doğanın dışarıda bırakılması söz konusu olamaz.

Kalbin kendisine ait bir sistemi vardır. Bu da biyolojik yönümüzün ait olduğu fiziki sistemimizle bir şekilde etkileşim ve iletişim içerisindedir. Bunların hepsi belli bir ilim çerçevesinde gerçekleşmektedir. Bu yaklaşım tarzı, kalbimizin de yine belli bir ilimle anlaşılabilirliğini ve onun yine belli kaideler çerçevesinde inşa edilebileceğini anlatmaktadır.

Sistem analizi epistemik seviyeleri gündeme getirir. Buradaki sistemler doğal sistemlerdir. Doğal sistemler kendisini doğru bir şekilde okumaya çalışana dinamik bir süreç yaşatır. Bu süreçte kalp başrol oynar. Bu sebeple kalbin sistem veya sistemlerle gireceği reaksiyonlar önemlidir.

Bu sistemler göz önüne alındığında kalbi inceleyen müstakil bir ilmi disiplinin olması kaçınılmaz gibi görünmektedir. Bu disiplin kalbin bileşenlerinin ait oldukları sistemleri ve işleyişlerini ortaya koyar. Ayrıca kalbin inşasında da aktif görev üstlenir.

Anahtar Kelimeler: *Kur'an'da Kalp, İzole Sistem, Sistem Dışı, İlmi Metodoloji, Gayb*

---

* ATO Anadolu Lisesi DİKAB Öğretmeni, menderesbilgili@yahoo.com ; Adana ÇEAŞ Anadolu Lisesi Fizik Öğret. omeryavuz89@gmail.com.

**IMPORTANCE OF ISOLATED SYSTEM IN
UNDERSTANDING THE CONCEPT HEART IN
THE KORAN**

Abstract

The heart mentioned in the Qur'an has no structure belonging to our physical system. The fact that we are unable to refute this shows the heart is not made of any of the components of our system. However, it is impossible to exclude nature as regards to the heart of which presence is understood from subjective experience by the human being in a functional connection.

The heart has a system of its own. In some ways, this has an interaction and communication with our physical system to which our biological aspect belongs. All of these happen within the framework of a particular science. This style of approach tells us that our heart can be understood again within the framework of a particular science and it can be built on particular bases.

System analysis raises epistemic levels. The systems available here are natural systems. The one who tries to read natural systems accurately experience a dynamic process. In this process, the heart plays a major role. Therefore, the reactions of the heart to system(s) count.

Given these systems, the fact that existence of an independent scientific discipline investigating the heart seems to be inevitable. This discipline establishes systems of the components of the heart and their functions. It also takes an active role in the construction of the heart.

Keywords: *Heart in the Qur'an, Isolated System, Non-system, Scientific methodology, The unknown (unseen)*

Giriş

Sistem, günlük yaşantımızda ve ilmi çalışmalarımızda sürekli olarak karşımıza çıkan kavramlardan biri-

dir. Bu kavramı genellikle düzen veya düzensizliği ifade etmek için kullanırız. Sistem kavramından ne anladığımız ve sistemlerde geçerli olan ilmi metodolojilerin neler olduğu konusu oldukça önemlidir.

Kısaca ifade etmek gerekirse sistem, organize bir bütün meydana getirmek üzere birbirine düzenli bir etkileşim ile bağlı bileşenler topluluğudur (Özenli, 1999, M1). Sisteme ait her bir obje bu sistemin bir parçasıdır ve her bir bileşen de birbirleriyle etkileşim içindedir.

Herhangi bir ilmî araştırmada ele alınan konunun tespit edilen her bir limitasyonuna en genel anlamda sistem adını verebiliriz. Bununla beraber, belirlenmiş olan her bir sistem de alt sistemlerden meydana gelmiş olabilir.

Etkileşimin nasıl gerçekleştiğini ve nasıl olduğunu evrenimize ait kelimeler ve bu kelimelerden yola çıkarak oluşturduğumuz kural ve kaidelerle (teorik ve/veya deneysel) somutlayamadığımız fiziki sistemimizin dışında da sistemler bulunmaktadır. Böyle sistemlere Kur'an'dan yola çıkarak gaybî sistemler adını verebiliriz. Hangi nedenle olursa olsun gaybî sistemleri yok saymak aslında kişinin öznel deneyimlerini yok saymak anlamına gelir.

Fiziki olmayan gaybî sistemleri yapısal yönlerinden daha çok fonksiyonel yönleriyle inceleyebiliriz. Zira bu sistemlerin fiziksel bir yapısı yoktur. Dolayısıyla bunları tamamı ile fiziksel süreçlerle birebir açıklayamayız. Bunları tamamı ile fiziksel süreçlere indirgeme çabaları ancak beyanlara şiddet uygulayarak yapılmaya çalışılır. Bu da sağlıklı sonuçlar doğurmaz.

Bu çalışmada, sistemimize (evren) ait varlıklarla fiziki bağlamda karşılıklı olarak organize bir bütün meydana getirmeyip yine bu varlıklarla fiziksel bir etkileşim

içerisinde olmayan objeler kümesi sistem dışı (veya farklı sistem) olarak nitelendirilmiştir. Yani insan referans sistemi açısından evrene ait varlıklar ve bunlar arasındaki ilişkiyi sistem içi; ruh, cin, melek, şeytan ve ahiret gibi varlıkların sistemlerine ait objeler de sistem dışı olarak tanımlanmıştır. Kur'an'da geçen kalp de bunlardan biridir.

Kalp lügatta merkez, öz, cevher, ilik, en iyi ya da en çok tercih edilen kısım anlamlarına gelir (Mutçalı, 1995: 724). Bir şeyin kalbi, onun bir şekilden başka bir şekle çevrilmesi, döndürülmesi demektir (Isfahani, 2006: 2/391). Hurmanın kalbi onun çekirdeği (İbn Manzur, Ts: 1/68; Zebidi, H.1306: I/437), Arab'ın kalbi de kavminin içinde söz sahibi, şerefli olan kişidir denilmiştir (Zemahşeri, 1973: 270). Ayrıca kalbin “*Göğsün sol tarafında çam kozalağı*” şeklindeki et parçası (Tehanevi, H. 1318: II/1170), karında siyah bir alaka olduğunu söyleyenler de olmuştur (Zebidi, H.1306: I/437). Bazıları da maddi kalple bağlantısı olan manevi bir kalbin olduğunu ifade etmiştir (Cebecioğlu, 2005: 341).

Kalp kelimesi Kur'an'da müfred, tesniye ve cemi olmak üzere 132 kez geçmektedir (Abdülbaki, 1945, 549-551). Bu ayetlerde kastedilenin, zamanımızda nakli de yapılabilen biyolojik kalp olmadığı neticesine vardığımızı ifade edelim. Kur'an'dan yola çıkarak bahsettiğimiz kalbin yapısal açıdan bu sisteme ait olmadığını söylüyoruz. Aksini ispatlayamayışımız onun bu sisteme ait bir yapısının olmadığını gösterir. Ancak onun kendisine ait bir sistemi olduğunu söyleyebilmemiz için de fiziki sistemimiz kaçınılmaz olarak gereklidir (Attas, 1995: 204; İbn Rüşd, 1992: 26).

Kur'an ayetleri bu konuda bize ışık tutmaktadır.

Zira duymamızı sağlayanın kulak, görmemizi sağlayanın göz, akletmemizi (Hac 22/46), fıkhetmemizi (İsra 17/46) ve gönül sahibi (ef'idetün) olmamızı sağlayanın da kalp olduğu Kur'an'da açıkça dile getirilmiştir (Izutsu, Ts:159). Buradan yola çıkarak somut anlamda hakkında bilgi sahibi olmasak da kalbimizin böyle bir yapısının olduğu sonucuna varıyoruz. Kalbimizin, kulağımız ve gözümüz gibi olmasa bile bunlara benzer bir yapısının olabileceğini düşünüyoruz.

Bu yaklaşım tarzı, kalbimizin de yine belli bir ilimle anlaşılabilirliğini ve onun yine belli kaideler çerçevesinde inşa edilebileceğini göstermektedir. Kalbin kendisine ait bir sisteminin olduğunu ve o sistemle biyolojik yönümüzün ait olduğu fiziki sistemimizin bir şekilde etkileşim ve iletişim içinde olduğunu söylüyoruz. Bunların hepsi belli bir ilim çerçevesinde gerçekleşmektedir.

Kalbimizin sonradan kazandığı (kesbiyet) düşünceler, duygusal kazanımlar, gerçeklik dünyasındaki etkileşim tarzı ve bunlar sayesinde edindiğimiz davranış ve yeteneklerimizin hepsi onun bir halden başka bir hale geçmesini sağlar. Bu hallerin her biri bizlerde çeşitli farkındalıklar oluşturur. Her farkındalık bir sistemin ürünüdür. Her sistemin de kendisine ait bir işleyişi vardır. Bu işleyiş çeşitliliği bizlerde değişik farkındalıklar (bilinç) oluşturur (Tarlacı, 2009: 153,180). Bu bağlamda bilinçlilik hallerinin (faz) de ancak sistem analizi ile ortaya çıktığını söyleyebiliriz.

Sistemleri farklı açılardan tasnif etmek mümkündür. Sistemi meydana getiren bileşenler, bu bileşenlerin tabi olduğu kanunlar, etkileşim ve iletişim, insana sağladığı fayda ve zarar ve daha birçok açıdan sistemleri tasnif etmek mümkündür. Bu çalışmada sistemleri etkileşim, alış-veriş ve iletişim açısından tasnif edip kalp konusunu

anlamaya çalışacağız. Etkileşim, alış-veriş ve iletişim kelimelerinin yerine bunları da içine alan ilişki (korelasyon) kelimesini kullanacağız.

İlişki açısından yapmaya çalıştığımız sistem tasnifleri hem kalbimizi daha iyi anlamaya hem de onu sağlıklı bir şekilde inşa etmeye yardımcı olacaktır. İlişkide rol oynayan varlıklar, enformasyon ve madde gibi objeler bu tasnifi kristalize (rafine) etmemizi sağlar. Bu sistemleri şu başlıklar altında toplayabiliriz:

İzole (yalıtılmış) sistemler

Kapalı sistemler

Açık sistemler.

İlişki zaviyesinden yapılan bu sınıflandırma, özellikle kalbimizin işlevsel yönlerini daha nitelikli bir hale nasıl getireceğimiz konusunda bizlere yardımcı olur. Aslında bu tasnif kalbimizin eğitim algoritmasını oluşturmada ve rafine etmede büyük rol oynar.

Bu sistem tasnifi fen bilimlerinden ödünç alınarak yapılmıştır. Fen bilimlerinde kullanılan bu tasnif tamamı ile fiziki sistem içindeki ilişkiler göz önüne alınarak elde edilmiştir. Fiziki sistemin dışında farklı sistemlerin varlığı ve işlevselliği için içine katılmamıştır. Bu anlamda ödünç aldığımızı söylüyoruz. Bizler ise fiziki sistemimiz dışında farklı sistemlerin varlığını kabul edip onların ilişkide rol aldıklarını göz önüne alarak bu kategoriden yararlanacağız. Özellikle yönetsel (metodoloji) açısından bu tasniften istifade edeceğiz.

Varlığının ve etkisinin farkında olduğumuz veya olmadığımız, evrenimizi meydana getiren tüm bileşenler ve bunlar arasındaki ilişkiler fiziki kâinatımızı oluşturur. Fiziki kâinatımız birbirleriyle sürekli olarak, düzenli etki-

leşim halinde olan bileşenlerden meydana geldiği için buna fiziki sistemimiz de diyebiliriz. Fen bilimlerinin yaptığı bu tasnif, tamamı ile fiziki sistemimiz göz önüne alınarak yapılmıştır.

Yukarıda tasnifini yaptığımız sistemlere fen bilimlerinin yüklediği anlamları kısaca şöyle özetleyebiliriz. Adından da anlaşılacağı üzere izole sistemler çevresi ile madde ve enerji alış-verişi olmayan sistemlerdir. Bir diğer ifadeyle sistem ile ortam arasında madde ve her türden enerji alışverişi olmayan sistemlere izole sistem adı verilir (Erdik / Sarıkaya, 1986: 575).

Kapalı sistemler ise ortamlarıyla sadece enerji alış-verişi içinde olan sistemlerdir. Madde alışverişine karşı kapalı fakat enerji alışverişine açık olan sistemlere kapalı sistem adı verilir. Bu sistemler kendi kendilerini denetleme özelliğine sahiptir. Kapalı sistemlerde geri besleme mekanizması vardır. Açık sistemler ise işlevlerini yapabilmeleri için ortamlarından devamlı madde ve enerji alan ve bunları yapılarında değiştirip ortama bazı çıktılar veren sistemlerdir. İzole sistemin tümüyle tersi olan yani ortamla arasında madde ve her türlü enerji alışverişi olan sistemlere açık sistem adı verilir (Erdik / Sarıkaya, 1986: 575).

Bu sistemler hem düşünce dünyamızın hem de mühendislik dünyamızın problemlerine, kendine özgü ve farklı yaklaşım getirmektedir. Çıkış noktalarımızın pek çoğu aynı olduğundan özellikle düşünce bağlamında bu tasniflerin bizleri birbirimize yaklaştıracığını söyleyebiliriz. Çıkış noktalarımız fiziki sistem olduktan sonra varacağımız sonuçlar ve bunların doğru olduklarını gösteren gerekçeler birbirinden radikal olarak farklı olmayacaktır.

Bu açıdan fen bilimlerindeki tasniften özellikle yöntem kazanma açısından yararlanmada bir sakınca

görmeyip hatta bunları göz ardı etmenin ciddi bir kayıp olduğunu söyleyebiliriz. Zira taşıdığı mesajların doğruluğu ve temel amacı açısından Kur'an ayetleriyle doğa ayetleri arasında herhangi bir farkın olmadığını düşünüyoruz. Çünkü her ikisini de yaratan aynıdır. Ancak açıklanmasında veya yorumlanmasında farklılıklar olabilir ki bu da her ikisi için söz konusudur (Bilgili ve Yavuz, 2011).

Bu tasnif beraberinde bilimsel bilgiyi, felsefi bilgiyi ve diğer bilgi çeşitlerini kristalize edip aralarında sağlıklı ürün verecek şekilde ilişkilerin doğmasına yardımcı olur. Burada önemli olan bu tasnifin kazandıracığı yönetime gereği gibi vakıf olmaktır. Ayrıca bu bilgi çeşitlerinin birbirleriyle olan karşılıklı ilişkileri ortaya konularak varlık meselesi gibi hiçbir zaman önemini yitirmeyen ve yitirmeyecek olan problemlere ve bunların çözüm sürecinde kişinin kazanacağı mertebelere açıklık getirmektir. En azından yanlış yerde kazı yapılmasına engel olacaktır.

Bu ve benzeri sistem kategorileri, anlaşılmaz gibi görünen varlıkların ve bunların içerdikleri mesajların en azından çerçevesini çizip ne olmadıkları konusunda yardımcı olur. Yine bu gibi tasnifler, kişinin aşına olunan mesajlara takılıp kalmamasını aksine bu mesajlardan yola çıkarak yeni makamlar kazandıracak süreçlere girmesini sağlar. Kalp de hem yapısal hem de işlevsel açıdan izafi olarak anlaşılması zor olan hususlardan biridir. Zira kalp algı düzlemimizin kapsamı içinde değildir. Hatta onun yapısal yönünün olduğu husus bile net değildir. Bizler sadece fiziki sistemimizden yola çıkarak böyle bir bileşene sahip olacağımızı düşünüyoruz.

Kalbimizi bu söylediklerimizden yola çıkarak anlamaya çalıştığımızda önümüze çözülmesi zor problemler

çıkılmaktadır. İşte bu problemleri çözmeye ya da doğruya en yakın çözümü bulmada bağlamlarına göre sistem tasniflerinin önemli bir role sahip olduğunu söyleyebiliriz. Bu sebeple ilişki açısından sistem tasnifini yapma ihtiyacı doğmuştur. Yani ilişki bağlamında sistemi tasnif ederek kalbimizi hem daha iyi anlama hem de onu sağlıklı bir şekilde inşa etme yollarını ortaya çıkarabiliriz. Tasnifin her bir üyesi yukarıda belirttiğimiz çerçevede incelenmelidir. Ancak bu makalede kalbi, sadece izole sistem açısından ele almaya çalışacağız.

1. İzole Sistem

Öncelikle izole sistemin fen bilimlerinde ne anlama geldiği ile başlayalım. Daha önce de kısaca ifade ettiğimiz gibi eğer bir sistem veya bu sistemin bir bileşeni, başka bir sistem veya bu sistemin bir bileşeniyle yapısal (madde, elektrik ve manyetik alan ve benzeri) ve enformasyonel açıdan herhangi bir etkileşim ve iletişim içinde değilse böyle sistemlere izole sistemler denir. Bu tanıma göre bir sistemin mutlak anlamda izole (yalıtım) olması için şu iki şartı sağlaması gerekir.

1. Madde, alan ve enerji gibi materyal açıdan yalıtılmış olması

2. Bilgi ve mesaj oluşumunu sağlayan enformasyon ve data alış-verişi açısından yalıtılmış olması

Her iki şartı aynı anda sağlayan sistemlere mutlak izole sistemler denir. Eğer bir sistem bunlardan sadece birini sağlıyorsa böyle sistemlere kapalı sistem veya bir diğer ifade ile mukayyet izole sistem; her ikisini de sağlamıyorsa böyle sistemlere de açık sistem denir.

Bu başlıkta, kalbimizin izole bir sistem olup olmadığını sorusunun cevabını bulmaya çalışacağız. Bu soruya cevap vermek için de her şeyden önce kalbimizin yapısal ve işlevsel yönünün olup olmadığını ayrıca bir sistem mi-

dir, yoksa bir sistemin bir parçası mıdır sorularına cevap vermemiz gerekecektir.

Bu soruların cevaplarını hem Kur'an ayetlerinden hem de ilmi bağlamda ortaya konulan öznel deneyimlerden yola çıkarak kısaca ifade etmeye çalışacağız. Bu bağlamda ayeti kerimede, “*Ya o yerde niye bir dolaşmadılar ki, kendileri için akıllanmalarına sebep olacak kalpleri ve işitmelerine sebep olacak kulakları olsun; çünkü gerçek şudur ki, gözler körelmez, ancak sinelerdeki kalpler körelir.*” (Kur'an, Hac 22/46) ayeti bizlere mücmel bir şekilde kalbimizin hem yapısal hem de işlevsel yönlerinin olduğunu anlatmaktadır.

Diğer yandan Kur'an'ı Kerim kalbimizin diğer varlıklarla enformasyon bağlamında organize bir bütün meydana getirip sürekli olarak etkileştiğini ve dolayısıyla onun bir sistemin parçası olduğunu zımnen söyler. Nitekim ayeti kerimede, “*Bilesiniz ki, kalpler ancak Allah'ın zikri ile tatmin olur.*” (Kur'an, Rad 13/28) buyrulmaktadır. Ayrıca bu ayet kalbe verilen (vehbi) yeteneklerin birbirleriyle sürekli olarak düzenli bir etkileşim içinde olduğunu zımnen ifade ederek onun da bir sistem olduğunu bizlere anlatır. Yukarıda anlattıklarımızdan yola çıkarak kalbimizle ilgili şunları söyleyebiliriz:

1. Kalbimizin yapısal ve işlevsel yönü (özelligi) vardır
2. Kalbimiz kendi içinde bir sisteme sahiptir
3. Kalbimizin kendisi de bir sistemin bileşenidir.

Kalbimizin bu özelliklerini sadece ayetler anlatmaz. Bunun yanında ilmi bağlamdaki öznel deneyimlerimiz (tecrübelerimiz) de bizlere kalbin bu özelliklere sahip olduğunu anlatır. Örneğin çevremizde cereyan eden olaylar karşısında kalbimizin fonksiyonel olması belli yaklaşım

tarzları (değerlendirme ve kontrol mekanizması) göstermesi ve süreç içinde bir fazdan başka bir faza (katı, sıvı ve gaz gibi haller) dönüşmesi (paslanma, katılaşma ve benzeri) onun yapısal ve işlevsel özelliklere sahip olduğunu ve kendisinin bir sistem olması ile birlikte bir sistemin bileşeni olduğunu bizlere söyler.

2. Kalbin Yapısal Yönü

Vücudumuz ve çevremizde gördüğümüz varlıklar yapısal (strüktür) açıdan fiziki sistemimize (evren) ait bileşenlerden oluşmuştur. Hepimizin yakından tanıdığı suyu buna örnek olarak verebiliriz. Su, iki hidrojen ve bir oksijenden meydana gelmiştir. Hidrojeni ve oksijeni incelediğimizde bunların da kuarklardan ve elektronlardan oluştuğunu görürüz. Bu da bize yapısal açıdan suyun fiziki sistemimize ait bir varlık olduğunu anlatır. Çünkü o fiziki sistemimizin bileşenlerinden meydana gelmiştir.

Fakat kalbimiz yapısal açıdan bunlardan meydana gelmemiştir. Yani kalbimizin, evrenimizi meydana getiren varlıklar gibi fiziki sistemimizin bileşenlerinden meydana gelmiş bir yapısı yoktur. Dolayısıyla evrenimize ait boyutlardan (4 boyutlu uzay-zaman) yola çıkarak onu birebir tasvirleyip izah etmemiz mümkün değildir. Kalbimizin ait olduğu sistemin kelimeleri bize verilmediğinden dolayı onu tasvirlememiz mümkün gözükmemektedir.

Kalbimizin ait olduğu sistemin kelimelerine vakıf olamadığımız için onu yapısal bağlamda anlayıp açıklama imkânına sahip değiliz. Doğuştan gözleri görmeyen biri renklerle ilgili ne kadar bilgi sahibi olursa bizler de kalbimizin yapısal yönü hakkında o kadar bilgi sahibi olabiliriz.

Kalbimizin yapısal açıdan fiziki sistemimize ait olmaması ondan istifade etmeyeceği anlamına gelmez. Ak-

sine kalbimiz bu sistemin işlevselliğinden en üst seviyede istifade edecek bir biçimde yaratılmıştır.

Kısa da olsa bu sorulara cevap verdikten sonra şimdi de kalbimizin yapısal açıdan izole bir sistem olup olmadığına bir bakalım. Hem Kur'an ayetlerinden hem de ilmi bağlamdaki bireysel tecrübelerimizden yola çıkarak kalbimizin özellikle fiziki sistemimiz ile yapısal (madde, elektrik, manyetik, kütle çekim alanı, enerji ve benzeri) bağlamda bir alış-veriş içinde olmadığını söyleyebiliriz. Bunun aksini söyleyen ne bir ayet ne de bir tecrübe vardır. Bu sebeple kalbimizin yapısal açıdan izole bir sistem olduğu sonucuna varabiliriz.

Aslında sadece bu yönünü dikkate aldığımızda kalbimiz mukayyet izole sistem özelliği gösterir. Onun mutlak anlamda yalıtıldığını söylemek zordur. Yani o mutlak izole sistem özelliğinden daha çok mukayyet izole sistem özelliğine sahiptir.

Bu durum kalbimizin herhangi bir potansiyel (vehbi) yeteneğini hayata geçirmesinde (aktüalize, inşa, eğitim) fiziksel bir alış-verişin direkt etkisinin olmadığını ifade eder. Yani kalbimiz inşa sürecinde evrenimize ait varlıklarla fiziksel veya kimyasal reaksiyona girmez. Kalbimizin herhangi bir konu ile ilgili tatmin edilmesinde fiziksel anlamda bir alış-verişin (reaksiyon) olmadığını öznel deneyimlerimizin yanında Kur'an da bizlere açıkça bildirmektedir.

Nitekim ayeti kerimede, *“Hani İbrahim, “Rabbim! Bana ölüleri nasıl dirilttiğini göster” demişti. (Allah ona) “İnanmıyor musun?” deyince, “Hayır (inandım) ancak kalbimin tatmin olması için” demişti. “Öyleyse, dört kuş tut. Onları kendine alıştır. Sonra onları parçalayıp her bir parçasını bir dağın üzerine bırak. Sonra da onları çağır. Sana*

uçarak gelirler. Bil ki, şüphesiz Allah mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir.” (Kur’an, Bakara 2/260) buyrulmaktadır. Burada Hz. İbrahim’in kalbine madde veya enerji cinsinden giren herhangi bir şey söz konusu değildir. Burada kalbe girenin ne olduğunu ilerleyen bölümlerde ele alacağız.

Bilgisayarlara program yükleme ve çıkarma işlemini, bu durumu izah etmede metafor olarak kullanabiliriz. Bilgisayara programları yükleme ve çıkarma işi tamamı ile fizikseldir. Fiziksel bir varlık ve fiziksel bir süreç olmadan bu eylemleri gerçekleştirmek mümkün değildir. Kalbimize de programlar yükleyerek veya yüklenmiş olanları ortaya çıkartarak (kesbi) onun çalışmasını sağlamaktayız. Hasta, mühürlenmiş, selim, münip ve tatmin olmuş kalbi bu duruma örnek olarak verebiliriz. Ancak kalbimize bu şekilde fiziksel bağlamda bir yükleme ve çıkarma yapma imkânı bizlere verilmemiştir.

Şüphesiz fiziksel süreçlerin kalbi yetenekleri harekete geçirmede önemli işlevleri vardır. Ancak bu, fiziksel veya kimyasal reaksiyonlar şeklinde değildir. Burada fiziki sistemimize ait bileşenler bizim fiziksel yönümüzle (biyolojimiz veya vücudumuz) reaksiyona girerek kalbimize nasıl olduğunu entelektüel anlamda somutlaştıramadığımız bir şekilde sadece enformasyon aktarma görevi üstlenir. Bu anlamda fizikî sistem (evren) ve fizikî bileşenimiz (biyoloji) birer araçtır.

3. Kalbimizin İşlevsel Yönü

Kalbimiz yapısal bağlamda izole sistem iken acaba işlevselliği sağlayan enformasyonel açıdan izole sistem mi, değil mi? Bu sorunun cevabına geçmeden önce enformasyon ve enformasyon taşıyıcıları hakkında bir kaç bilgiyi paylaşmak yararlı olacaktır. Ancak bu problemin ayrıntılarını kapalı sistem makalesinde incelemeye çalış-

şacağız.

Biyolojik bileşenimiz (vücudumuz) çevresiyle sürekli olarak etkileşim halindedir. Bu etkileşimler sayesinde vücudumuz dinamik bir hüviyet kazanır. Aynı zamanda beynimiz de bu süreçten etkilenir. Sağlıklı bir beynimiz kendisine ulaşan tüm sinyallerle (uyarı, sıcaklık, ışık, koku ve benzeri) reaksiyona girer. Öldüğümüzde (mevt) ise beynimiz sinyallere karşı duyarsızlaşır. Böylece vücudumuz çevreden gelen sinyallerden eskisi gibi etkilenmez..

Vücudumuz (özellikle beynimiz) gelen bu sinyallerle girdiği reaksiyonlar sonucunda hem kendisinde hem de kalbimizde olumlu ya da olumsuz değişiklikler oluşturur. Kalbimizde bir değişikliğin olması vücudumuza özellikle de beynimize bağlıdır.

Biyolojik yapımıza nasıl sürekli olarak çevresinden enformasyon geliyorsa kalbimize de aynı şekilde enformasyon gelir. Bu anlamda kalbimiz sürekli olarak enformasyon banyosu altındadır. Bu enformasyonlar ancak biyolojik yapımız öldüğünde (mevt) kesilir.

Yaşadığımız bu evrende kalbimize enformasyonun gelmesi için biyolojik yapımızın olması bir zorunluluktur. Yani kalbimizin işlevsel olması için kesinlikle biyolojik yapıya ihtiyacımız vardır. O olmadan kalbe enformasyon ulaştırılamaz.

Öldüğümüzde (mevt) kalbimizle evrenimiz arasında yalıtım başlar. Dolayısıyla bu ikisi arasında enformasyon alış-verişi biter. Kur'an bu bağlamda enformasyonun gereği gibi etkileşime girmediği kimseleri ölümlere benzetmiştir. Nitekim ayeti kerimede, “*Şüphesiz sen ölümlere duyuramazsın. Arkalarına dönüp kaçarlarken sağurlara da çağırnyı duyuramazsın. Körleri sapıklıklarından vazgeçirip doğ-*

ru yola getiremezsin. Ancak ayetlerimize inanıp da Müslüman olmuş olanlara duyurabilirsin.” (Neml 27/80-81) buyrulmaktadır.

Kalbimiz ile fiziki sistemimiz arasında yapısal açıdan bir yalıtım varken enformasyon alış-verişi açısından bir yalıtım yoktur. Özellikle öznel deneyimlerimiz böyle bir yalıtıma tanıklık etmemektedir. Tersine sürekli olarak etkileşim halinde olduğunuzu hissederiz.

Sadece öznel deneyimlerimiz değil bunun yanında Kur’an ayetleri de kalbimizin kendisine gelen ayetlerle etkileşime girebilecek bir özelliğe sahip olduğunu söylemektedir. Ayeti kerimede, “*İçlerinden, (Kur’an okurken) seni dinleyenler de var. Onu anlamamaları için kalpleri üzerine perdeler (gereriz), kulaklarına ağırlık koyarız. Her türlü mucizeyi görseler de onlara inanmazlar. Hatta tartışmak üzere sana geldiklerinde inkâr edenler, “Bu (Kur’an) evvelkilerin masallarından başka bir şey değil” derler.*” (En’am 6/25) buyrulmaktadır. Bu ve benzeri ayetler (Hac 22/46) kalbimizin bu sistem (evren) ile etkileşim halinde olduğunu, bu açıdan aralarında hiçbir yalıtımın olmadığını ifade etmektedir.

Kalbimiz fiziki sistemimizden gelen enformasyon sayesinde faz (hal) değişikliğine uğrar. Bunlar kalbimizde kalıcı değişiklikler yapabilir. Kalbimizde kalıcı (mutasyon) değişiklikleri yapan her türlü veriler bizde bilgiyi oluşturur. Bu bilgilerin oluşumunu sağlayan verileri fiziki sistemimiz ve onu meydana getiren varlıklar taşır. Bir diğer ifadeyle kalbimizde işleme tabi tutacağımız verileri (data) bize taşıyan, şahadet alemine ait olan varlıklardır. Onların görevlerinden biri de budur. Bu konuda pek çok ayet vardır. Onlardan birinde, “*Göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün birbiri ardınca gelip gidişinde selim akıl sahipleri için elbette ibretler vardır.*” (Kur’an, Al-i İmran

3/190) buyrulmaktadır.

Fiziksel bir ifade ile söylemek gerekirse uzay zamanın kendisi ve uzay-zaman içinde varlık gösteren objeler veri taşımakta kullanılır. Hatta bunların bizatihi kendileri de birer veridir. Fiziki sistemimizde veri transferi için bu söylediklerimiz kaçınılmazdır.

Özetle şunları söyleyebiliriz. Bilgi oluşumunu sağlayan kalbimiz ile fiziki sistemimiz arasında veri alış-verişi açısından bir yalıtım yoktur. Aksine fiziki sistemimizin varlığı kalbimizin enformasyon bağlamında işlevsel olması için elzemdir. Yapısal anlamda kalbimiz izole sistem özelliği gösterirken veri alış-verişi bağlamında izole sistem özelliği göstermez.

4. Yapısal ve Enformasyonel Açından Evrenimizin İzole Olup Olmadığı Hakkında Kısa Bir Gezinti

Öncelikle fiziki sistemimizi meydana getiren sistemler arasında enformasyon açısından bir izolasyonun var olup olmadığına bir bakalım. Bu soruya, çağın ilmi yapısı çerçevesinde elde edilen ilmi eşelleri inceleyerek doğruya en yakın bir cevap bulunabilir.

Yapılan ilmi çalışmalar evrenimizde enformasyonel açıdan mutlak anlamda bir yalıtımın olmadığını bizlere söylemektedir. Ancak uygulama ve çalışma kolaylığı açısından belli bir değer altında, tolere edilebilecek bir şekilde ve sonuçta radikal değişiklikler meydana getirmeyen bazı enformasyon etkileşimleri göz ardı edilmektedir. Bu da ancak idealize etme ve bağlamına göre problemi çözmede kendini gösterir. Böyle yalıtımlara yukarıda da ifade ettiğimiz gibi mukayyet izolasyon denir. Karşılaştığımız birçok problemlere bu kabul doğrultusunda çözüm üretmekteyiz. Böyle yapmadığımızda bazı problemler çözümsüz kalmaktadır. Bazen de problem için içinden çı-

kılmaz bir hal alır.

Burada konumuzla ilgili olan husus şudur. Acaba fiziki sistemimizin, kendi dışında ve varlığı bizim için gayb olan sistemlerle ilişkisi var mıdır? Varsa bu hangi çerçevede gerçekleşmektedir? Şu anki ilmi veriler bizlere fiziki sistemimizin bir başka sistemle materyal açıdan (madde, alan, enerji) fiziki bir etkileşim içinde olmadığını söylemektedir.

Evrenimizin kendi dışında başka bir sistemle fiziksel bağlamda bir etkileşim içinde olduğuna dair elimizde herhangi bir veri yoktur. Yapılan gözlemler ve ilmi çalışmalar şu an için bizlere bunu açıkça ifade etmektedir. Bu bağlamda evrenimizin yapısal açıdan izole bir sistem olduğunu söyleyebiliriz. Bu sonuç aynı zamanda bizlere kalbimizin yapısal açıdan evrenimizle direkt bir ilişkisinin olmadığını da ifade eder. Evrenimiz de kalbimiz de yapısal açıdan izole sistem özelliği göstermektedir.

Aynı şeyi enformasyon açısından da söyleyebilir miyiz? Yani fiziki sistemimizin enformasyonel açıdan kendi dışındaki bir sistemle ilişkisi var mıdır? Yoksa bu hususta da yalıtılmış mıdır? Yapısal bağlamda evrenimizin bir başka sistemle fiziki bir ilişkisinin olmadığını söyledik. Ancak hem Kur'an ayetleri hem de ilmi kazanımlarımız sayesinde elde ettiğimiz öznel deneyimlerimiz algı düzlemimizde nasıl olduğu konusunda bilgi sahibi olduğumuz bir biçimde evrenimizin kendi dışındaki varlıklarla enformasyonel (emr) bağlamda bir ilişki içinde olduğunu söylemektedir.

Bu konuyla ilgili Kur'an'ı Kerim'de birçok ayet vardır. “Allah, gökten yere kadar her işi düzenleyip yönetir.” (Secde 32/5) ayeti bunlardan biridir. Ayrıca Allah'ın “kayyum” (Secde 2/255) ve benzeri isim veya sıfatları kâinatımızın, fiziki sistemin dışında mutlak anlamda en-

formasyona sahip biri tarafından yönetildiğini bize anlatmaktadır. Aksi takdirde her fizikî eşeldeki varlıklara bilinçlilik hali verip tüm evreni onların planladığını söylemek zorunda kalırız. Bu da tutarlı bir yargı değildir. Zira bunların kendisi yaratılmış ve kendilerine misyonları yüklenmiştir. Böyle iken nasıl olur da bunlar mutlak anlamda bir yaratıcı olabilir. Şuurlu gibi davranmaları bunların mutlak anlamda şuurluluklarının kendilerinden kaynaklandığını göstermez.

Doğa incelemeleri ve “*Rabbın arıya vahyetti*” (Nahl 16/68) gibi ayetler bizlere fiziksel objelerin kendilerinden kaynaklanan bir bilinçlilik halinin olmadığını, yüklenen programı uyguladıklarını, kendilerine gösterilen yörünge- nin dışına çıkmayacaklarını göstermektedir. Maddeyi meydana getiren elektronlar ve kuarklar, bal yapan arılar, süt ve benzeri ürünler veren hayvanlar ve bunlara benzeyen daha pek çok varlıklar icra ettikleri bu fonksiyonları bir eğitim kurumundan mezun (icazet) olduktan sonra vermeye başlamamışlardır. Yani bunların kaynağı kendi bireysel çabaları (kesbiyet) değildir. Ayette ifade edildiği gibi bunlara misyonları ve vizyonları vahyedilmiştir. Bunlar bilinçliymiş gibi tutum ve davranışlarını vahye borçludur. Bu sebeple bunlara şuurluluk atfetmek bunların Rabb’ini yok saymak anlamı taşır.

Bu ve benzeri ilmi gezintilerden yola çıkarak, fizikî sistemimizi işlevsel kılan programın Rabb’imiz Allah tarafından yüklendiğini (vahy) söyleyebiliriz (Isfahani, 2006: 1/466; Çantay, 1984: 12; Izutsu, Ts:55). Zira O her an yaratma halindedir (Kur’an, Rahman 55/29) ve kayyumdur (Bakara 2/255). Bu anlamda fiziki sistemimizin kendisine yüklenen bir program vardır ve o bu program çerçevesinde işlevsellik gösterir. Rabbimizin kayyum olması

onun her an işin içerisinde olduğunu anlatır. Bu durum onun minimum programı hazırlayıp evrenin de bu programa göre işlevsellik göstermesine engel değildir.

Bu anlatılanlar çerçevesinde fiziki sistemimizle (evren) ilgili şunları söyleyebiliriz. Evrenimiz yapısal açıdan izole bir sistem iken enformasyon (emr, kün feyekün) açısından mutlak anlamda izole bir sistem değildir. Aynı zamanda evrenimizi meydana getiren sistemler arasında da mutlak anlamda bir yalıtım yoktur. Ancak evrenimizin kendi dışındaki varlıklarla enformasyonel anlamdaki ilişkisinin nasıl gerçekleştiğini fiziksel bağlamda (duyu organları ve bunların inşa ettiği zihni dünya) algılayıp anlamamaktayız. Sonuç olarak kalbimizle evrenimiz arasında fiziksel bağlamda yalıtım varken enformasyon bağlamında bir yalıtım olmadığını söyleyebiliriz.

5. İzole Sistem Açısından Peygamberlere Bir Bakış

Vücudumuza (biyolojik yapı) evrenimizin dışından herhangi bir fiziksel sinyal ve veri gelmemektedir. Bu bağlamda biyolojik yapımız yalıtılmıştır. Ancak biyolojik yapımızla yapısal açıdan fiziki sistemimize ait olmayan kalbimiz arasında enformasyon alış-verişi açısından bir yalıtım yoktur. Her birimiz böyle bir izolasyonun olmadığını öznel deneyimlerimizle anlayabiliriz. Fakat bu durumu somut bir şekilde algılayıp anlamamız imkân dâhilinde değildir.

Peygamberler de bizim gibi biyolojik yapıya sahiptir. Bu bağlamda onların bizlerden hiçbir farkı yoktur. Bu bağlamda peygamberin biyolojik kalbinin alınıp temizlenmesi veya buna benzer ek malzemelerin onun vücuduna nakledilmesi eşyanın tabiatına aykırı bir durumdur (Erul, 2003: 42). Ancak bu tür olaylarda, sembolik anlamlarla fiziksel gerçeklik dünyası birbirine karıştırılma-

malıdır. Ancak onlara bizlerden farklı olarak evrenimizin dışından vahiy gelmiştir (el-Acluni, 1351: 1/70).

Ayeti kerimede, “*De ki: “Her kim Cebrail’e düşman ise, bilsin ki o, Allah’ın izni ile Kur’an’ı; önceki kitapları doğrulayıcı, mü’minler için de bir hidayet rehberi ve müjde verici olarak senin kalbine indirmiştir.”* (Bakara, 2/97) buyrulmuştur. Bu ayet vahyin peygamberlerin kalbine Cebrail tarafından indirildiğini açıkça ifade etmektedir. Burada vahyi fiziki sistemimiz dışından gelen mesaj ve enformasyon olarak tanımlayabiliriz. Vahiy madde gibi fiziki bir varlık olmayan, bilgi oluşturma özelliğine sahip ayetlerden oluşur.

Peygamberler vahiy alma bağlamında yalıtılmış sistem özelliği göstermezler. Bizler bu yönden peygamberlerden farklıyız. Bize vahiy gelmemektedir. Bu anlamda bizler yalıtılmış sistem özelliği gösteririz.

Burada peygamber olmayan kimselerin enformasyonel açıdan sistem dışı ile bir ilişki içinde olup olmayacağı sorusu akla gelebilir. Cebrail ayet getirmediğinden dolayı bu bağlamda bizler için bir yalıtım vardır. Bu bağlamda bizler izole sistem özelliği gösteririz. Ancak Cebrail görevi üstlenen fiziki sistemimiz (doğal ayetler), kendilerine yüklenen vahyi (İbn Kesir, 1983: 86) bizlere ulaştırmaktadır. Bu anlamda bizlerin Cebrail’i, bu varlıklar olmaktadır. Zaten vehbi biyolojik yönümüz bizlerin enformasyon açısından belli kanallara sahip olduğumuzu söyler. Bu kanallar sayesinde ayetleri algılayıp anlayabiliriz. Kur’an, gelen bu ayetlerin özellikle kalp ile ilişki içinde olması gerektiğini söylemektedir.

Kendilerine bazı şeylerin gaybtan indirildiğini söyleyenlerin beyanlarına bakıldığında bunların Kur’an gibi akılsal fonksiyonlara hitap etmediğini daha çok fantezile-

re, kapalılıklara ve bulanıklığa yer verdikleri görülür. Yine gaybtan kendilerine haberler geldiğini söyleyenler, medyumlar, cinlerle sözde irtibat kurduğunu ifade eden şarlatanlar ve sahtekârlar kendilerine meşru bir zemin bulmak ve başkaları üzerinde hakimiyet kurup sömürmek için bu yollara başvururlar.

Bu gibilerin sözlerinden yola çıkacak olursak, kalbimizi inşa etme ve onu sağlıklı bir şekilde kullanma açısından zaafa uğrarız. Hâlbuki peygamberlere gelen ayetleri bile tefekkür ve tedebbür ettikten sonra kabul veya reddederiz. Kabul etmeme alternatifimiz olduğu için iman etmemizin bir değeri vardır. Akılsal fonksiyonlarımızı gereği gibi kullanmadan, kabul etme veya etmememin bir değeri olamaz.

Bir şeyin doğru veya yanlış olduğu hakkında karar vermemizi sağlayan gerekli ve yeterli olan enformasyon fiziki sistemimizde vardır. Vahiy de genel olarak zaten yaratılmışlara dikkat çekerek bizlere mesajlarını ulaştırmaktadır. Bu nedenle fiziki sistemin bize ilmi bağlamda kazandırdıklarını (müktesebat) göz ardı ederek bu ve benzeri şarlatanların sözlerine inanıp onların peşinden gitmek doğru değildir.

Gerçekte burada bizi ilgilendiren husus kalbin inşasında kullanılacak enformasyonun doğru olup olmadığıdır. Peygamberlere gelen vahyi ilmi bağlamda inceledikten sonra iman edip ona tabi olurken bunun haricinde kendilerine sistem dışından bilgi geldiğini söyleyenlerin söylediklerini incelemeyen bu sözleri nasıl kabul edip tabi olabiliriz? Ya da bu, sözde bilgilerden yola çıkarak kalbimizi nasıl inşa edebiliriz?

6. Vehbi (Doğuştan) ve Kesbi (Kazanılmış) İzole Sistemler

Tercihlerinden ve yaptıklarından dolayı kalplerini

izole etmiş kimselerin kalbini izole sistemlere benzetebiliriz. Ancak buradaki izolasyon (yalıtım) seçici kesbi izolasyondur. Kur'an uyarılara (inzar) karşı kendisini kapatmış olanların kalbini yalıtılmış olarak nitelendirmiştir. Ayrıca bu hale kendilerinin sebep olduğunu anlatmaktadır. Bunlar kişinin kendisinin koyduğu, oluşturduğu izolasyonlardır. Kalbini uyarıya (inzar) kapatanlar bu kategoriye girer (Bakara 2/6).

Benzer şekilde şeytanların eylemlerine karşı kalbini izole edenler için de aynı şeyleri söyleyebiliriz. Bunlar da kalplerini şeytanlıklara karşı izole etmiştir. Dolayısıyla bu kalbi de, seçici yalıtılmış sistem bağlamında değerlendirebiliriz. Ancak buradaki yalıtım kalıcı olmayıp zamanla değişiklik gösterebilir.

Seçici ve kazanılmış (kesbi) olmayan yaratılıştan gelen yalıtılmış yönlerimiz vardır. Böyle yalıtımlara vehbî (doğuştan) yalıtım (izolasyon) adını vermekteyiz. Bu izolasyonun oluşumunda ve kaldırılmasında bizlerin hiçbir etkisi yoktur. Bunlar tamamı ile Rabbimiz olan Allah'ın tasarrufundadır. Allah'ın bilgi vermesi ile ancak varlıklarından ve işlevlerinden haberdar oluruz. Bu konuda pek çok ayet vardır. Bunlardan birinde, "*Peki nedir karia? Karia'nun mahiyetini sen nereden bileceksin ki?*" (Karia 101/2-3) buyrulmaktadır.

İzolasyon Rabbimiz tarafından konulmuştur. Örneğin fiziki dünyada yaşarken meleklerle hem fiziksel hem de enformasyonel açıdan ilişki kuramamaktayız. Bu ve benzeri sistemler bizler için doğuştan gelen izole sistemlerdir. Fiziksel dünyada iken bu izolasyonun kalkması mümkün değildir.

Aslında bizler vehbî olarak yalıtılmış sistemlerde kesbi ve seçici izolasyonlara sahip olacak şekilde yaratıl-

mışız. Hak ve hakikate karşı kendini yalıtımlar olduğu gibi zulüm ve şeytanlıklara karşı kendini yalıtımlar (takva) da vardır.

Allah'ın dilediği şeyler dışında onun ilminden herhangi bir şeyi kuşatmamız mümkün değildir. Bunlar bizler için vehbî bağlamda izole (yalıtılmış) edilmiş sistemlerdir. Yine Cebrail gibi varlıklarla dünya yaşamında irtibat kuramamamız (peygamberler hariç) bunlarla aramızda bir yalıtım olduğunu gösterir. Bu yalıtım da vehbidir. Ölülerini diriltemememiz gibi birçok bilgisel ve eylemsel vehbî yalıtılmış yapılardan ve sistemlerden bahsedebiliriz.

Özetle söylemek gerekirse, izole sistemleri işlevsellikleri (fonksiyonel) açısından iki kategoriye ayırabiliriz:

1. Vehbi (genetik, doğuştan) izole sistemler
2. Seçici ve kesbi (kazanılmış) izole sistemler

Vehbi ve kesbi izole sistemler birbirinden ayırt edilirse kalbi inşada daha etkili bir sürece gireriz. Netice itibari ile baştan beri yaptığımız tasniflerin en önemli amaçlarından biri, olumsuz durumlarda olan kalbin nasıl ve ne şekilde tedavi edileceğini tespit etmektir. Bir diğeri de olumlu olan kalbe daha iyi seviyeler kazandırmaktır.

Bu tasnif izole sisteme ait bir kalbin bu halden nasıl kurtulacağını ve bunun için hangi yöntemlerin uygulanması gerektiğini anlatması bakımından önemlidir. Bu bağlamda kalbin hangi sistemin işleyişine tabi olduğunun bilinmesi gerekir. Örneğin, mühürlenenden kalbinin izole sisteme ve bu sistemin işleyişine tabi olduğunu söyleyebiliriz.

Uyarının (inzar) fayda vermediği küfür ehlinin kalbinin mühürlü olduğu ifade edilmektedir (Bakara 2/7). Buna göre bir kalbin mühürlü olup olmadığı o kişinin uyarıya vereceği tepki ile anlaşılabilir. Kalp uyarıya gerekli tepkiyi vermediği için bunlarda iman oluşmaz. Bu-

nunla birlikte kalbin uyarılar ile etkilenen bir yapısının olduğu görülmektedir. Burada uyarı kişiye çeki düzen verdiren tüm eylemleri içine alır. Kalp de bunları algılayıp anlayacak yapıdadır.

Uyarılara (inzar) karşı duyarsız olan bu tiplerin kendilerine ait hiç bir ilmi ve vicdani gerekçeye dayanmayan uydurdukları bir rasyonaliteleri vardır. Bunlar Allah'a ve ahirete iman etmedikleri halde inandıklarını söylerler. Allah'ı ve inananları aldatmaya çalışırlar. Bunların mühürlenmiş kalplerinin değerlendirme ve kontrol mekanizması çarpık ve bozuktur. Bunların performans deneyim eğrisi negatiftir. Bunların ayetlerle girdikleri reaksiyonlar kendilerinde negatif bir deneyim oluşturacak performansı sergiler. Kalpleri mühürlendiği için gelen ayetler gereken tesiri yapmaz. Bu bağlamda bunların basiretleri kendi yaptıklarından dolayı perdelenmiştir. Buradaki basiret iki obje arasında meydana gelen ve olması gereken etkileşim, iletişim ve reaksiyonun adıdır.

Kalp mühürlenmişse (En'am 6/46) tedavi için Allah'ın önerilerinin dışında yapılacak herhangi bir şey yoktur. İşitme yani söylenenleri anlama ve bunlardan yola çıkarak objeler hakkında yargıya varma yeteneği alındığında kalbin mühürlendiği ifade edilebilir. Burada alınan, duymayı ve veri toplamayı sağlayan objelerin kendisi değildir. Bunların işlevini yanlış yapmaları ve gereken fonksiyonaliteye sahip olmamalarıdır.

Eğer resuller mühürlenmeyi gerçekleştirecek bir davranış içine girerlerse Allah onların da kalplerini mühürleyeceğini ifade etmektedir (Şura 42/24). Zira Allah'ın temel isteği batılın imhasıdır. Hakikatin, kendi gösterdiği ve gönderdiği kelimelerle gerçekleşmesini istemektedir. Doğanın işleyişine de bunu yerleştirmiştir. Ayrıca bir

müdahale söz konusu değildir. Zira bu kanunları koyan kendisidir.

Kişinin tercihindan dolayı doğru bir şekilde çalışmasına engel olunması, kalbin mühürlendiğini gösterir. Buna göre kalp doğru bir işleyişe sahip olabilir de olmayabilir de. Bu açıdan bakıldığında yine kalbimizin de bir sistem olduğunu görürüz.

Bu sistemler göz önüne alındığında kalbi inceleyen müstakil bir ilmi disiplinin olması kaçınılmaz gibi görünmektedir. Bu disiplin kalbi hem yapısal hem de fonksiyonel açıdan incelemelidir. Bununla birlikte kalbin bileşenlerinin ait oldukları sistemleri ve işleyişlerini ortaya koymalıdır. Ayrıca bu disiplin kalbin inşasında (eğitim) da aktif görev üstlenmelidir.

Sonuç

Etkileşiminin nasıl gerçekleştiğini ve nasıl olduğunu evrenimize ait kelimeler ve bu kelimelerden yola çıkarak oluşturduğumuz kural ve kaidelerle (teorik ve/veya deneysel) somutlayamadığımız fizikî sistemimizin dışında da sistemler bulunmaktadır. Böyle sistemlere Kur'an'dan yola çıkarak gaybî sistemler adını verebiliriz. Hangi nedenle olursa olsun gaybî sistemleri yok saymak aslında kişinin öznel deneyimlerini yok saymak anlamına gelir.

Bu çalışmada, sistemimize (evren) ait varlıklarla fizikî bağlamda karşılıklı olarak organize bir bütün meydana getirmeyip yine bu varlıklarla fiziksel bir etkileşim içerisinde olmayan objeler kümesi sistem dışı (veya farklı sistem) olarak nitelendirilmiştir. Yani insan referans sistemi açısından evrene ait varlıklar ve bunlar arasındaki ilişkiyi sistem içi; ruh, cin, melek, şeytan ve ahiret gibi varlıkların sistemlerine ait objeler de sistem dışı olarak tanımlanmıştır. Kur'an'da geçen kalp de bunlardan biridir.

Kalbimizin yapısal açıdan bu sisteme ait olmadığını söylüyoruz. Aksini ispatlayamayışımız onun bu sisteme ait bir yapısının olmadığını gösterir. Ancak onun kendisine ait bir sistemi olduğunu söyleyebilmemiz için de fiziki sistemimiz kaçınılmaz olarak gereklidir.

Bu yaklaşım tarzı, kalbimizin de yine belli bir ilimle anlaşılabilirliğini ve onun yine belli kaideler çerçevesinde inşa edilebileceğini göstermektedir. Kalbin kendisine ait bir sisteminin olduğunu ve o sistemle biyolojik yönümüzün ait olduğu fiziki sistemimizin bir şekilde etkileşim ve iletişim içinde olduğunu ifade ediyoruz. Bunların hepsi belli bir ilim çerçevesinde gerçekleşmektedir.

Kalbimizin beynimizle girdiği ilişkiyi fiziksel düzlemde tasvirleme ve tanımlama imkânı bizlere verilmediğinden bunun nasıl olduğunu açıklayamıyoruz. Sadece böyle bir işlemin gerçekleştiğini öznel ilmi deneyimlerle anlayıp hissediyoruz.

Hem Kur'an ayetlerinden hem de ilmi bağlamdaki bireysel tecrübelerimizden yola çıkarak kalbimizin özellikle fiziki sistemimiz ile yapısal bağlamda bir alış-veriş içinde olmadığını söyleyebiliriz. Bunun aksini söyleyen ne bir ayet ne de bir tecrübe vardır. Bu sebeple kalbimizin yapısal açıdan izole (yalıtılmış) bir sistem olduğu sonucuna varabiliriz.

Fiziki sistemimiz dışından bizlere (peygamberler hariç) herhangi bir enformasyon gelmemektedir. Bu anlamda izole sisteme sahibiz. Ancak fiziki sistemden gelen mesajlar fiziki sistem dışındaki bileşenimize yani kalbimize enformasyon olarak gittiği için bu açıdan bakıldığında izole sistem değiliz. Burada mutlak izole sistemden bahsetmemekteyiz. Zira mutlak izole sistem, diğer sistemlerle ne yapısal ne de sistem dışından gelen enformasyonla

etkileşimi ve iletişimi olmayan sistemlerdir.

Kalbimiz, fizikî sistemimizden sinyal (enformasyon, data) alma ve sinyal verme özelliğine sahiptir. Dolayısıyla kalbimizin ait olduğu sistemle biyolojimizin ait olduğu sistem fiziksel proseslerle ortaya koyamadığımız bir şekilde etkileşim halindedir. Bilinç meselesi de böyledir. Farklı sistemin varlığını yok sayarak bilinci açıklama çabalarının sonuçsuz kalacağını düşünmekteyiz. Dolayısıyla fiziki sistemin dışında fiziki sistemimizle etkileşim halinde olan bir sistemin varlığını önermek ve bu sistemler arası etkileşimi ilmi bağlamda incelemek çözemediğimiz birçok probleme açıklık getirecektir.

Kalbin yapısal açıdan ait olduğu bir sistem olduğunu düşünmekteyiz. Fakat yapısal açıdan kalbimiz ile biyolojimiz fiziki objeler bağlamında bir alış-verişte bulunmamaktadır. Ancak yapısal etkileşimlerini sağlayan bir ortamın, bir alanın varlığı bu bağlamda kaçınılmaz hale gelmektedir. Bu alan izinli bir alandır. Buradaki izinlilik ilmi izinliliktedir. Kur'an bu alana ruh adını vermiştir. Ruha sahip olanlar sistemler arası etkileşimlere izinlidir. Kalp de bunlardan biridir.

Bu sistemde gösterdiğimiz performans ve bunun deneyime yansımaları ile diğer sisteme ait olan yönlerimizi geliştiririz. Bunun tersi doğru değildir. Yani diğer sisteme ait olan yönümüzü geliştirerek bu sisteme ait olan yönümüzü geliştirme diye bir şey söz konusu değildir. Bu nedenle fizikî sistemimize ait yönlerimizi kullanarak diğer sisteme ait yönlerimizi geliştirebiliriz. Dolayısıyla kalbimiz de bu sisteme ait olan yönlerimizi aktüalize ederek gelişecektir. Buradaki gelişim yapısal anlamda değil işlevsel anlamdadır.

Kalbin bulunduğu ortam ve çevreyle olan ilişkilerini incelemek için müstakil bir kalp disiplini kurulmalıdır.

Kurulması gereken bu disiplin, kalplerin zamanla sahip olduğu halleri kümelere ayırıp tutum ve davranışlardan yola çıkarak bunların yapısını, değişimini ve gelişimini araştırmalıdır. Çeşitli kalp hallerine sahip toplulukların oluşturdukları sosyal yapının incelenmesini de bu disiplin yapar. Bu çalışmaların kalp merkezli olmasına dikkat edilmelidir. Yine kalbin özben tarafından düzenlenmesi yani inşası ve deneyim kazanması da bu disiplinin konusu olmalıdır. Yoksa yapılan çalışmalar nitelikli de olsa entelektüel gevezelikten öteye gidemez.

Kaynakça

- Attas, S. Nakıb; *İslam, Sekülerizm ve Geleceğin Felsefesi*, İnsan Yayınları, İstanbul, 1995.
- Bilgili, F. M. ve Yavuz, Ömer; *Yöntem Bilim Açısından Doğa Kur'an Eşdeğerliliği*, Çizgi Kitabevi, Konya, 2011.
- Cebecioğlu, Ethem; *Tasavvuf Terimleri Ve Deyimleri Sözlüğü*, Anka Yayınlar, 2005.
- Çantay, Hasan Basri; *Kur'an'ı Hakim ve Meal-i Kerim*, Elif Ofset, 1984.
- el-Acluni, İsmail b. Muhammed; *Keşfu'l Hafa*, Beyrut, c.1, 1351
- Erdik, Ender ve Sarıkaya, Yüksel; *Temel Üniversite Kimyası*, Hacettepe-Taş Kitapçılık, Ankara, 1986.
- Erul, Bünyamin; *Diyanet İlmî Dergi*, "Hz. Peygamber'in Risalet Öncesi Hayatına Farklı Bir Yaklaşım", D. İ. B. Ankara, 2003.

- Izutsu, Toshihiko; *Kur'an'da Allah ve İnsan* (çev. S. Ateş), Yeni Ufuklar Neş, İstanbul Trz.
- İbn Kesir; *Hadislerle Kur'an'ı Kerim Tefsiri* (çev. B. Karlığa / B. Çetiner), Çağrı Yayınları, İstanbul, 1983.
- İbn Rüşd; *Faslu'l-Makal* (çev. B. Karlığa), İşaret Yayınları, İstanbul, 1992.
- İbn Manzur, *Lisanu'l Arab* 1-XV, Daru's- Sadr, Beyrut, Ts.
- İsfahani, Rağıb; *Müfredat* (Ter. A. Güneş / M. Yolcu), Çıra Yayınları, İstanbul, 2006.
- Mutçalı, Serdar; *Arapça Türkçe Sözlük*, Dağarcık Yayınları, 1995.
- Nasr, Seyyid Hüseyin; *İslam ve Bilim* (Türk. İ. Kutluer), İnsan Yayınları, 2006.
- Tarlacı, Sultan; *Bilinç*, Yaşar Büro Araç, İzmir, 2009.
- Tehanevi, Muhammed bin Ali; *Keşşafu Istilahati'l- Fünun* I-II, İstanbul, H. 1318.
- Zebidi, Muhammed Murteza; *Tacu'l Arus min Cevahiri'l-Kamus*, I-X, Daru's-Sadr, Beyrut, H.1306.
- Zemahşeri, Mahmud bin Ömer; *Esasu'l-Belağa*, Matbaatu Dari'l-Kütüb, Mısır, 1973.